שלשה שאכלו פרק שביעי ברכות נ.

אף ברכו. שפיר דמי ומיהו טוב לו להיות בכלל המברכים: **תניגא.** **מייעמא לזמומא:** **שבע נחלקין.** אם רצו ליחלק לשתי חבורות וזמן אלו לעצמן ואלו לעצמן רשאין הן שהרי יש זימון כאן וכאן: **עד עשרה.** כלומר וכן ז' וכן ח' לשתי חבורות וכן ט' לשתי חבורות או לשלשה עד עשרה אבל אם היו עשרה אלה עליהן הזכרת השם ואם יחלקו לא יהיה שם הזכרה אין נחלקין עד שיהיו שם עשרים: **ה"ג ואי אמרת ברכו עדיף אמאי שבע נחלקין.** אם ירצו הא מעיקרא יכולין לומר ברכו והשתא מו לא תאמרי: **אלא לאו ש"מ.** אף ברכו קאמר מתני' וכיון דמתני' אף ברכו קאמר מתחברא היא שטוב לו לאדם להיות מן המברכים ומייעמא דזמומא. וגירסא הכי איתא **שבע עד עשרה ואי אמרת ברכו דוקא אמאי שבע נחלקין אלא לאו ש"מ אף ברכו ש"מ: אב"ס.** דתמני' אף ברכו קאמר: **והנקדנין.** דווקנין תופסין אותו על שהוציא עצמו מן הכלל: **ומטובו הרי זה בור.** שממעט בתגמוליו של מקום דמשמע דבר מועט כדי חיים: **בשאלה שאני.** שהשואל שואל בעני על פתח שאינו מריח רצה לשאול שאלה גדולה: **הרחב פיך.** לשאול כל תאותך: **חיים ה"ז בור.** דהוציא עצמו מן הכלל: **מתני איפכא.** חיים עדיף שיטול את כל בתי עולם: **נברך שאכלנו משלו.** משמע שהוא יחידי שהכל אוכלים משלו: **למי שאכלנו משלו.** משמע מרובים הן זה זן את זה וזה זן את זה ולפי דבריו מברך את בעל הבית: **הפס מוכחא מילתא.** דכמעשה נפיס ליכא למימר מרובין: **כדאמן על המזון שאכלנו.** ולא קתני (ד) משלו: **ואידך.** עובריס ממקור נפקא ואמן ממקבלות דרשינן: **אלבה בר"ע.** בגהמ"ז דאחד עשרה ואחד עשרה רבות: **מברכינן אלפא אלפא.** ריש גלותא מאריך בטעודתו ואמן כל ג' וג' שגמרו טעודתן מזמנין בקול נמוך ויושבין אחר הברכה עד שגמר ריש גלותא ויחמנו הוא והיושבין אצלו בקול רם. ולקמן פריך וניפקו בברכה דריש גלותא: **שמע ריש גלותא.** אם היו מזמנין י' י' היה צריך המברך להגביה קולו ושמע ריש גלותא ויאמרה לו שאנו עושין חבורה לעצמנו בפרפסיא. תע"ג דמפקי נפשייהו מידי זמון של הזכרת השם וכי הדר מזמן ריש גלותא בהזכרת השם לאו אינהו נפקי ביה כדאמר רבה תוספאה דאין זמון למפרע אע"פ ניחא להו בהכי שמע: **וצריך לדעתיה.** לעצמו בלא זימון: **למפרע.** משכיחי ידי זמון לא יצא: **פפיא.** כלי חרס כדאמר (ע"ז ד' נ:) הני פתיותא דבי מכסי דאכמא. שמתחר ע"י מלאכה. כלומר גם אתה רגיל ומדיר בתורה. כמו (לעיל כח.) מכמתי ביתך ביכר שפחתי אתה. חכמה מפוחרה כלבי מוסיב (ע"ר חגיגה ז.) דרכן של תלמידי חכמים שמלעגים על ליתות תורה ואינם מכנסים בנגדיהם (ע"ז מז:).

אף ברכו ומ"מ נברך עדיף דאמר רב אדא בר אהבה אמרי בי רב תנינא ו' נחלקין עד י' אי אמרת בשלמא נברך עדיף מש"ה נחלקין אלא א"א ברכו עדיף אמאי נחלקין אלא לאו ש"מ נברך עדיף ש"מ תניא נמי הכי [6]בין שאמר ברכו בין שאמר נברך אין תופסין אותו על כך [7]והנקדנין תופסין אותו על כך [8]ומברכותיו של אדם ניכר אם ת"ח הוא אם לאו כיצד רבי אומר ובטובו הרי זה ת"ח [9]ומטובו ה"ז בור א"ל אביי לרב דימי והכתיב [1]ומברכתך יברך (את) בית עבדך לעולם בשאלה שאני בשאלה נמי הכתיב [2]הרחב פיך ואמלאהו ההוא בד"ת כתיב תניא רבי אומר בטובו חיינו הרי זה ת"ח [3]חיים הרי זה בור [4]נהרבלאי מתני איפכא ולית הלכתא כנהרבלאי אמר רבי יוחנן נברך שאכלנו משלו הרי זה ת"ח [5]למי שאכלנו משלו הרי זה בור אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי והא אמרינן [6]למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו א"ל התם מוכחא מילתא מאן עביד ניסי קודשא ב"ה א"ר יוחנן [6] ברוך שאכלנו משלו הרי זה ת"ח [7]על המזון שאכלנו הרי זה בור [8]א"ר הונא בריה דרב יהושע לא אמרן אלא בג' דליכא שם שמים אבל בעשרה דאיכא שם שמים מוכחא מילתא כדתנן כענין שהוא מברך כך עונין אחריו ברוך ה' אלהי ישראל אלהי הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו: אחד עשרה ואחד עשרה רבוא: הא גופא קשיא אמרת אחד עשרה ואחד עשרה רבוא אלמא כי הדדי נינהו והדר קתני במאה אומר באלף אומר ברבוא אומר אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' יוסי הגלילי הא ר"ע דתנן ר' יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הם מברכין שנאמר [9]במקהלות ברכו אלהים: אר"ע מה מצינו בבית הכנסת וכו': ור"ע האי קרא דרבי יוסי הגלילי מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא [10]היה ר' מאיר אומר מנין שאפי' עוברין שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך ממקור נפקא אמר רבא [11]הלכה כר"ע רבינא ורב חמא בר בוזי אקלעו לבי ריש גלותא קם רב חמא וקא מהדר אבי מאה א"ל רבינא לא צריכת הכי אמר רבא הלכה כר"ע אמר רבא [12]כי אכלינן רפתא בי ריש גלותא מברכינן ג' ג' וליברכו י' י' שמע ריש גלותא ואיקפד וניפקו בברכתא דריש גלותא איידי דאוושו כ"ע לא שמעי אמר רבה תוספאה [13]הני ג' דכרכי רפתא בהדי הדדי וקדים חד מינייהו ובריך לדעתיה אינון נפקין בזמון דידיה איהו לא נפיק בזמון דידהו [14]לפי שאין זמון למפרע: ר' ישמעאל אומר: רפרם בר פפא איקלע לבי כנישתא דאבי גיבר קם קרא בספרא ואמר ברכו את ה' ואשתיק ולא אמר המבורך אוושו כ"ע ברכו את ה' המבורך אמר רבא פתיא [15]אוכמא בהדי פלוגתא למה לך ועוד [16]הא נהוג עלמא כרבי ישמעאל: **מתני'** [17]**ג' שאכלו כאחת אינן רשאין ליחלק** וכן ד' וכן חמשה ו' נחלקין עד עשרה ועשרה אין נחלקין עד כ' שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזמון ואם לאו אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר' אליעזר וחכ"א מברכין: **גמ'** מאי קמ"ל תנינא חדא זימנא [18]ג' שאכלו כאחת חייבין לזמן הא קמ"ל כי הא דאמר רבי אבא אמר שמואל [19]ג' שישבו לאכול כאחת ועדיין לא אכלו אינן רשאין ליחלק [20] ל"א אמר רבי אבא [א] אמר שמואל הכי קתני [21]ג' שישבו לאכול כאחת אע"פ שכל אחד ואחד אוכל מככרו אינן רשאין ליחלק אי נמי כי הא דרב הונא דאמר רב הונא [22]ג' שבאו מג' חבורות אינן רשאין ליחלק אמר רב חסדא והוא שבאו מג' חבורות של ג' בני אדם [23]אמר רבא ולא

אלא ש"מ נברך עדיף. לאו דוקא עדיף אלא כי הדדי נינהו ועדיף היינו משום [5]כמו הקישא עדיף וג"ש עדיף פ' אחיהו מקומן (ד' מח.) ר"ל דהסיקם משום ואין לנטלו מפני הג"ש וה"נ קאמר נברך משום כמו ברכו ולפיכך לא יוציא עצמו מן הכלל והקונטרס מוחק עדיף ומיהו אמי שפיר עדיף כדפי': **על** המזון הרי זה בור. דמשמע דמברך לנעל הבית המאכילו דאי לרחמנא למה הוא מזכיר מזון בלא מזון יש הרבה לברכו:

אמר רבא הלכה בר"ע. פירש ר"ח דהכי קי"ל והלכך בין בעשרה בין במאה בין ברבוא אומר נברך אלהינו על המזון שאכלנו אבל בג' לא יזכיר על המזון כדאמר לעיל וגם בעשרה אם אינו רוצה להזכיר על המזון הרשות בידו ואומר ובטובו חיינו: **שלשה** שישבו **לאכול** באחד. אף על פי שהיו מלוקין בככר שכל אחד ואחד אוכל מככרו אינן רשאין ליחלק כלומר אף על פי שהן מלוקין בככרות וס"ד אין זה לרוץ ולא מל עליהם מוכח זימון אפ"ה אינן רשאין ליחלק:

[5]**אבל** אי אקדימו ואזמינו עלייהו ברובתייהו. פי' שאכל כל אחד מהשלשה והפסיק לשתים שהיו מסוכין עמו עד הזן כדאיתא לעיל (דף מה:) פרח מוכח זמון מעליהם כלומר פטורין מן הזמון ורשאין עתה ליחלק ורש"י לא פירש כן: שחלקוה

עין משפט נר מצוה

סז א ב ג ד (ה) טושע"ע אר"ח סי' קצב ס"ח:
ה (מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה ז):
סח ו טושע"ע א"ח סי' קצב סעיף ח:
סט ז מיי' שם הל' יד סמג עשין מ טושע"ע א"ח סי' קצב סעיף ט:
ע ח מיי' פ"ע מהלכות תפלה הלכה ל ופי"ב הלכה ה סמג עשין יט טושע"ע א"ח סי' מ סעיף ל (וסי' קצו סעיף ז):
עא ט מיי' פ"ח מהל' ברכות הל' י סמג עשין מ טושע"ע א"ח סי' קצב סעיף ט:
עב י מיי' שם הלכה יג סמג שם טושע"ע א"ח סי' קצה סעיף ח:
עג כ ל מיי' שם הל' יז סמג שם טושע"ע א"ח סי' קצו סעיף ד:
עד מ נ מיי' שם טושע"ע א"ח סי שם סעיף ה (ו):

רבינו חננאל

ובא רב אדא בר אהבה לקיים דברי שמואל ודייק מדקתאני ששה נחלקים ואומ' כל חבורה שלשה נברך ואל אמ' אין להם להחלק כי ששה צריכין לומר ברכו. שמע מינה נברך עדיף שמע מינה. והבוקרנין תופשין אותו על כך. פי' המדקדקים שלא בדבר צורך. ובלשון ערבי קורין אותו אלמנקאר. כגון תרגול המנקר באשפה. ירושלמי: ובאיש לר' זעירא בנין דצורה ר' יעקב ב"ר אחא לר' חייא בר ווה נוקרא. אמר רבא הלכה כר"ע. הכי קיימא לן והילכתא בין עשרה בין מאה בין רבוא אומרים נברך אלקינו, ואם יצרה יאמר על המזון שאכלנו משלו, ואם אינו רוצה להזכיר על המזון הרשות בידו, אבל בשלשה לא יזכיר על המזון. **פתני'.** ג' שאכלו כאחת אינם רשאים ליחלק. ואקשינן מאי קמ"ל הא תנינן חדא זימנא. ומשנינן הא קמ"ל כדר' אבא אמר שמואל ששלשה ששבו לאכול אף על פי שכל אחד אוכל מכברו. אינן רשאין ליחלק. אי נמי כרב הונא שאמר שלשה בני אדם שבאו משלש חבורות של שלשה בני אדם, אינן רשאין ליחלק. ולישנא אחרינא וכו'). ה"ג ר"ח: אמר רבא בר שמואל הכי קתני.

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ל"ל אמר ר' יוחנן בריך שאכלנו. נ"ב ובאמרי (מגיה) (הגירסא) נברך וקאי לר' יוחנן על נברך: (ב) שם אינן רשאין ליחלק (ל"ל ל"ל אבל וכו' מכברו לעצמו אינן רשאין ליחלק) הפ"ח ה"ב כך היא גי' הלכפסי: (ג) רש"י ד"ה אלא לאו וכו' אבל שאם נחלקין עד שבריה: (ד) ר"ת (מגיה) וכו' מאלו נ"ב נמצרי (מגיה) (הגירסא) ג"ב שלו וכן נמצאה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ל"ל אמר ר' אבא. נ"ב אלו גי' מתחלפות הרא"ש ל"ב לה ומ"ש ל"ב לתוספות:

מוסף רש"י

מגיין שאפילו עוברין כו' שנאמר במקהלות. כשנקבלו על הים, ממקור ישראל. אף לוחם שנמקור (סוטה לא.). **פתיא אוכמא.** כלי שחור כמו (ע"ז נ.): הני פתיותא דבי מכסי אוכמא, שנשחתר ע"י מלאכה. כלומר גם אתה רגיל ומדיר בתורה. כמו (לעיל כח.) מכמתי ביתך ביכר שפחתי אתה. חכמה מפוחרה כלבי מוסיב (ע"ר חגיגה ז.) דרכן של תלמידי חכמים שמלעגים על ליתות תורה ואינם מכנסים בנגדיהם (ע"ז מז:).

תורה אור השלם

1. וְעַתָּה הוֹאִיל וּבָרֵךְ אֶת בֵּית עַבְדֶּךָ לִהְיוֹת לְעֹלָם לְפָנֶיךָ כִּי אַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהִים דִּבַּרְתָּ וּמִבְּרַכְתְּךָ יְבֹרַךְ בֵּית עַבְדְּךָ לְעֹלָם: שמואל ב ז כט
2. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמַּעֲלֶךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הַרְחֶב פִּיךָ וַאֲמַלְאֵהוּ: תהלים פא יא
3. בַּמְּקָהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים יְיָ מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל: תהלים סח כז

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com